pacjent.gov.pl

# Użądlenia, ukąszenia i ukłucia owadów

Data aktualizacji
2024-05-27

Zwykle użądlenie jest niegroźne i powoduje jedynie zaczerwienienie, ból lub pieczenie. W skrajnych przypadkach może doprowadzić do wstrząsu anafilaktycznego.

## Na jakie owady trzeba uważać

**Osy i szerszenie**
Te owady mają żądło bez haczyków. Nie giną po ataku i mogą użądlić kilkukrotnie. Szerszenie zwykle unikają ludzi, chociaż potrafią też użądlić nieatakowane. Osy nie są agresywne, ale bywają ciekawskie i lubią podlatywać blisko ludzi. Zdarzają się sytuacje, w których osy i szerszenie są groźne. Atakują, kiedy poczują zagrożenie, np. z powodu gwałtownego ruchu. Jeżeli znajdziesz się za blisko gniazda, możesz zostać wyśledzony przez jego strażników i zaatakowany.

**Pszczoły i trzmiele**
Duże haczyki na żądle nie pozwalają pszczole wyciągnąć go z ciała człowieka – odlatując, rozrywa swój odwłok i ginie. Po użądleniu natychmiast wyjmij żądło, zdezynfekuj ranę i przykładaj okłady z kwaśnej wody. Pamiętaj, że pszczoły nie atakują bez powodu.

> **Nie wyskubuj żądła pszczoły palcami ani nie naciskaj go, bo wtedy jeszcze więcej jadu owada dostanie się do Twojego ciała.**

Długie, ostre żądło trzmiela nie ma ząbków na szczecinie – owad może wyciągnąć je z rany, nie uszkadzając odwłoka. Trzmiele są owadami łagodnymi, atakują tylko w obronie, a ich jad jest mniej toksyczny od jadu pszczoły.

**Komary i meszki**
Ukłucia trąbką komara nie są niebezpieczne dla zdrowia. Zwykle powodują jedynie podrażnienie i swędzenie, chociaż coraz częściej pojawiają się silniejsze reakcje alergiczne. Ludzi atakują komarzyce, które potrzebują krwi i zawartych w niej składników do złożenia jaj. Niektóre gatunki komarów przenoszą niebezpieczne choroby, jednak nie występują one w Polsce. Przed atakami ze strony komarów możesz się chronić, stosując różne środki odstraszające dostępne w sklepach.

Dla ludzi groźne są samice meszek. Ich ukąszenia mogą powodować silne obrzęki, zaczerwienienia i wysoką gorączkę. Meszki wydzielają silnie toksyczną ślinę. Ich aparat gębowy jest przystosowany do rozcinania skóry i zakotwiczania się w niej przy pomocy haczykowatych włosków na szczękach. Z tak powstałej ranki samice wysysają sączącą się krew. Atakują chmarami, wciskają się wszędzie – do uszu, nosa, wpadają pod powieki i do gardła. Ich ugryzienie może powodować – częściej niż w przypadku komarów – obrzęki, zaczerwienienia i wysoką gorączkę.

**Kleszcze**
Co zrobić, gdy odkryjemy, że wbił nam się kleszcz? Odpowiedź na to pytanie znajdziesz w artykule

***Gdy ukąsi Cię kleszcz***.

## Jak zachować się przy kontakcie z owadem

Przestrzegaj kilku zasad:

- Unikaj przechodzenia w pobliżu gniazda os, bo możesz zostać zinterpretowany przez nie jako zagrożenie i zaatakowany.
- Gdy zbliża się do Ciebie pszczoła, osa lub szerszeń, unikaj gwałtownych ruchów, nie próbuj ich uderzyć.
- W razie ataku osłoń głowę rękami lub odzieżą, a z niebezpiecznej okolicy oddalaj się powoli. Przed pszczołami najlepiej schronić się w ciemnym pomieszczeniu – wylecą do światła.
- Gdy koło Ciebie ktoś został użądlony, oddal się z nim co najmniej na 50 m. Inne owady mogą bowiem przybyć na pomoc atakującemu i użądlić ponownie.

## Jak postępować po użądleniu

Na ogół kiedy użądli nas owad, pomoc medyczna nie jest potrzebna. Możesz jednak zastosować środki redukujące objawy, zwłaszcza w przypadku użądlenia w miejscu wrażliwym, np. okolicach oczu.

Natomiast jeżeli użądlenie nastąpiło w jamie ustnej lub gardłowej, co zdarza się niezwykle rzadko, trzeba przewieźć poszkodowanego do szpitala. Mogą bowiem zostać zablokowane drogi oddechowe.

Pierwsza pomoc w przypadku użądlenia:

- przetrzyj miejsce użądlenia środkiem dezynfekującym
- jeśli użądliła pszczoła, jak najszybciej usuń żądło – podważ je paznokciem lub końcem szpilki
- zdejmij biżuterię z okolic użądlenia
- zabierz osobę użądloną ze słońca
- osoba użądlona powinna położyć się i nie chodzić
- nie pozostawiaj osoby użądlonej samej.

Dodatkowo możesz:

- podać środek przeciwbólowy i uspokajający
- podać leki przeciwzapalne (np. aspirynę) lub preparaty odczulające (np. wapno musujące, leki antyhistaminowe)
- miejsce użądlenia obłożyć zimnym kompresem z kwaśnej wody
- miejsce użądlenia posmarować kremem antyseptycznym
- miejsce użądlenia przetrzeć octem, plastrem cebuli, rabarbaru lub korzeniem pietruszki
- użądloną kończynę unieść do góry, żeby zmniejszyć obrzęk.

Sytuacje ekstremalne:

- Użądlenie w nasadę języka lub usta może grozić uduszeniem. W tym przypadku rozpuść w ustach jedną łyżeczkę soli kuchennej, która wypłucze jad z błony śluzowej. Powtórz ten zabieg. Sprawdza się także ssanie kawałka lodu lub szybkie przełykanie zimnych napojów.
- W przypadku niebezpiecznego użądlenia w gałkę oczną, włóż głowę pod kran i wpuść do oka strumień wody, aby wypłukać jad. Następnie wpuść do worka spojówkowego jedną kroplę roztworu kortyzonu.
- Niewykluczone, że u osoby silnie pożądlonej wystąpią omdlenia i wymioty. Mogą one doprowadzić

do zapaści, a nawet śmierci.

- Postęp reakcji alergicznej można wstrzymać dzięki wstrzyknięciu adrenaliny – samodzielnie lub przez lekarza. Pacjenci stosujący tę formę zabezpieczenia nie powinni nigdy się z takim zestawem rozstawać.

> **Osobom uczulonym na jad lub silnie pożądlonym szybko zapewnij pomoc lekarską.**

## Jak postępować przy reakcji alergicznej

Rozróżnia się 4 stopnie nasilenia reakcji alergicznych. Nie wszystkie objawy muszą występować zawsze:

- stopień 1 – swędzenie, zaczerwienienie i obrzęki (pokrzywka) obejmujące całe ciało
- stopień 2 – objawy stopnia 1 plus dolegliwości jelitowe (wymioty, biegunka)
- stopień 3 – objawy stopnia 1 i 2 plus trudności z oddychaniem i uczucie duszenia się
- stopień 4 – objawy stopnia 1, 2 i 3 plus kołatanie serca, krótkotrwała utrata przytomności, wstrząs anafilaktyczny (któremu towarzyszą zawroty głowy, nadmierne pocenie się i zimne dreszcze).

Jeśli pojawi się podwyższona temperatura ciała lub reakcji 1. stopnia, skontaktuj się z lekarzem domowym. Może on zdecydować, by przez jakiś czas obserwować rozwój objawów. Zalecana jest obserwacja w szpitalu, ponieważ objawy mogą się po pewnym czasie nasilić. Jeśli wystąpią wymioty, a bezwzględnie gdy zaobserwujesz objawy charakterystyczne dla stopni 3. i 4., konieczne jest natychmiastowe przewiezienie poszkodowanego do szpitala.

> **Reakcja alergiczna może wystąpić natychmiast po użądleniu lub po upływie minut czy nawet godzin od chwili użądlenia (do 24 godzin). Stanowi duże zagrożenie. Osoby, które miały wcześniej kontakt z jadem owadów, mają 60 proc. szans, że kolejne użądlenie doprowadzi do podobnego lub nawet cięższego stanu.**

Poza silną reakcją alergiczną (stopień 4) może również pojawić się hiperwentylacja, spowodowana lękiem po ukąszeniu owada. Reakcja ta może prowadzić do utraty przytomności. Również w takim wypadku natychmiast wezwij pogotowie ratunkowe.

## Jak unikać użądlenia

Żeby zapobiec użądleniu, unikaj kontaktu z owadami:

- nie przebywaj w pobliżu pasiek
- nie przebywaj w pobliżu kwitnących roślin i dojrzałych, opadłych na ziemię owoców
- nie jedz słodkich posiłków na świeżym powietrzu
- sprawdzaj, czy we wcześniej otwartych puszkach i butelkach nie ma owada
- nie chodź boso po łąkach – pszczoły lubią koniczynę, a wiele os buduje gniazda położone na ziemi lub tuż pod jej powierzchnią
- nie używaj mocno perfumowanych kremów, dezodorantów, szamponów, płynów po goleniu, które drażnią osy
- unikaj wzorzystej, jaskrawej i lejącej się odzieży
- szczelnie zamykaj kubły z odpadkami i resztkami żywności
- zamontuj w oknach odpowiednio gęstą siatkę izolującą od owadów
- zamykaj okna w ciągu dnia, jeśli nie masz siatki izolującej

- przy jeździe motocyklem noś hełm ochronny i rękawiczki
- nie otwieraj okien w samochodzie
- jeżeli zauważysz martwą pszczołę lub osę, przygotuj się, że w pobliżu znajdują się inne, żywe
- bądź ostrożny przy pracy w ogrodzie, okryj się na tyle szczelnie, na ile to możliwe
- unikaj miejsc karmienia zwierząt – rozsypane resztki karmy przyciągają osy i pszczoły
- nie potrząsaj konarami drzew, ani nie ruszaj opadłych drobnych gałęzi – tam osy budują swoje gniazda.

> **Pot i dwutlenek węgla przyciągają żądlące owady, więc przy gimnastyce lub innej aktywności ruchowej na świeżym powietrzu istnieje największe niebezpieczeństwo użądlenia.**

Jeśli zauważysz gniazdo lub rój owadów:

- nie zbliżaj się do nich na odległość mniejszą niż 20 m w terenie otwartym lub wyjdź z pomieszczenia, w którym znajdują się owady
- nie próbuj samodzielnie usuwać roju czy gniazda
- nie drażnij owadów, nie rzucaj w nie przedmiotami, nie spryskuj wodą lub środkami owadobójczymi
- ostrzegaj o ich obecności osoby zbliżające się do miejsca, w którym przebywają owady
- w przypadku rozdrażnienia kolonii spokojnie oddal się na bezpieczną odległość od gniazda, nie wykonuj żadnych niepotrzebnych agresywnych ruchów
- w przypadku ataku osłoń głowę i twarz rękami lub ubraniem, nie opędzaj się rękami od owadów
- zawiadom kompetentne osoby (straż pożarną lub specjalistyczną firmę) o pojawieniu się w Twojej okolicy roju os lub szerzeni.

## Jak zapobiegać zakładaniu kolonii

Aby zniechęcić osy do zakładania kolonii, wiosną przeglądaj szopy, altanki, poddasza budynków mieszkalnych i usuwaj z nich zauważone zaczątki gniazd. Wszystkie otwory w budynku, którymi osy mogą przedostać się do środka (także otwierane okna), zabezpiecz siatkami o trzymilimetrowych oczkach. Nie lekceważ pojedynczych osobników (zwłaszcza szerszeni) szukających miejsca na gniazdo – trzeba je zniszczyć, zanim założą kolonię.